

Na radnoj površini u sklopu kolica Martin mijesi tijesto, plastelin, crta i slika

Različitost kao poticaj

Kako bi se uspješno realizirala inkluzija djeteta s posebnim potrebama u vrtić, nužno je napraviti niz preduvjeta prije samog dolaska djeteta u skupinu. O kvaliteti ovih predradnji najčešće ovisi i kvaliteta života djeteta u vrtiću. Koje su korake napravile odgajateljice dječjeg vrtića 'Ciciban' prije Martinovog dolaska, pročitajte u članku kolegica.

**Dijana Čorak, odgajateljica
mentorica
Dječji vrtić 'Ciciban'
Velika Gorica**

U Dječjem vrtiću Ciciban u Velikoj Gorici već niz godina provodi se inkluzija djece s teškoćama u razvoju u redovni program predškolskog odgoja. S ciljem zadovoljavanja posebnih potreba i poticanja optimalnog razvoja njegovih sposobnosti, u skupinu 'Leptirići' u ovoj pedagoškoj godini upisan je dječak s cerebralnom paralizom. Skupina 'Leptirići' je mlađa vrtićka skupina od 26-ero djece u kojoj rade tri odgajateljice. Inkluzija djeteta s motoričkim teškoćama

u skupinu bio je naš izbor koji smo shvatile kao izazov i priliku za učenje. Ipak, mučile su nas dileme i strahovi jer nismo imale iskustva u radu s djecom s cerebralnom paralizom. Nakon preispitivanja vlastitih mogućnosti i znanja, započele smo s proučavanjem stručne literature. Iskoristile smo mogućnost odlaska na stručni skup: 'Cerebralna paraliza – izlječiva ili ne?' koji je organiziralo Društvo invalida cerebralne i dječje paralize Zagreb. Kontaktirale smo kolegice koje su imale ista ili slična isku-

naša djeca s posebnim potrebama

stva. Nakon toga upoznale smo dječaka Martina i njegovu mamu, koja je postala naš dragocjen izvor informacija. U dogovoru sa stručnim suradnicima održale smo sastanak s Martinovom liječnicom koja nam je dala važne informacije vezane za njegovo zdravstveno stanje. Jedan od važnih koraka u pripremi za Martinov dolazak bio je roditeljski sastanak s ciljem informiranja i senzibiliziranja roditelja za probleme djece s teškoćama u razvoju. Roditelji su primarni odgovaratelji svoje djece. Njihovi stavovi imaju presudan utjecaj na oblikovanje dječjih stavova i stoga su nam vrlo važni.

Na roditeljskom sastanku bila je prisutna i Martinova mama koja je imala priliku upoznati roditelje ostale djece i iznijeti svoja očekivanja.

Roditelji su pokazali veliko zanimanje i zadovoljstvo što će u skupini boraviti...dijete čija će prisutnost pomoći drugoj djeci da odrastaju bez predrasuda i da žive različito (izjava roditelja). Osim zanimanja, roditelji su izrazili želju za uključivanjem u aktivnosti i sadržaje rada kako bi pomogli da se Martin što bolje uklopi, i da ga djeca što prije prihvate.

Priprema okruženja

S Martinovim roditeljima smo dogovorile da dječak počne dolaziti u vrtić u listopadu, što nam je osiguralo dovoljno vremena za stvaranje razvojno primjerenog i poticajnog okruženja. Arhitektonske barijere poput prilaza i ulaska u vrtić bile su riješene i prije Martinovog dolaska, zahvaljujući činjenici da u našem vrtiću radi osoba s invaliditetom. Kako bismo izbjegli problem arhitektonskih barijera vezanih za stepenice, dogovoreno je da naša skupina boravi u prizemlju vrtića.

U sobi dnevnog boravka razmicanjem namještaja dobili smo dovoljno prostora za nesmetan prolazak kolica i pristup svim centrima aktivnosti. Martinova motorička ograničenja su znatna i njegova motorička aktivnost uključuje pokretanje isključivo uz pomoć kolica i specifičnu

opremu koja se nalazi u sklopu njih. Stoga nije bilo potrebe za posebnim preinakama namještaja i opreme. U razgovoru s Martinovom mamom doznale smo za njegovu potrebu povremenog mijenjanja položaja tijela na nekoliko minuta. Zato smo u centrima početnog čitanja i pisanja, obiteljsko-dramskom i centru osame stavile dodatne strunjače i jastuke. Tijekom Martinovog boravka u skupini pojavila se potreba prilagođavanja sanitarnog čvora, kao i potreba za nabavom odgovarajuće sanitarne opreme. Radi poticanja cjelovitog i primjerenog razvoja svih njegovih potencijala, bilo je neophodno nabaviti nova, bolja kolica i specifičnu opremu. To je zahtijevalo znatna financijska sredstva koja su zahvaljujući upravi vrtića vrlo brzo pronađena. U prostor sanitarija smjestile smo centar za igre pijeskom i vodom koji smo prilagodili Martinovim potrebama podižući ga na stol kako bismo dječaku omogućili pristup kolicima ovom centru.

Ovo sam ja! Tko si ti? Upoznajmo se.

Prema razvojnim karakteristikama, djeca tek nakon četvrte godine počinju primjećivati tjelesne razlike. Uvažavajući tu činjenicu nismo djeci govorile o dolasku djeteta u kolicima. Željele smo izbjeći isticanje fizičkog nedostatka prije nego budu imala priliku upoznati Martina. Ponudile smo djeci niz aktivnosti tijekom kojih su upoznavala svoja, ali i tuđa tjelesna obilježja. Igrama 'Ja u zrcalu', 'Moje tijelo' (otisak ruke, prsta, stopala) i 'Što vidim u zrcalu' djeca su upoznavala i imenovala dijelove vlastitog tijela i njihove karakteristike. Poticale smo razvoj pozitivne slike djeteta o sebi kao važnog predujeta za prihvaćanje različitosti i formiranje pozitivnih stavova prema osobama s posebnim potrebama. Uvažavajući cjelovit pristup razvoju djeteta, nastojale smo dobro upoznati razvojne karakteristike djece ove dobi i pažljivim promatranjem stvarati razvojno poticajno okruženje u kojem će dijete moći razviti sve svoje potencijale.

Koristeći interaktivni sklop 'Kutija puna osjećaja' stvarale smo atmosferu sigurnosti i prihvaćanja u kojoj su djeca mogla verbalizirati vlastite emocije. Na primjer, ljutnju koju su pojedina djeca iskazivala griženjem ili vrištanjem, zamijenila je verbalizacija: 'Filip me ljuti jer mi ne da kamion.' Mislav (4 god.).

Proigravanje situacija u kojima djeca doživljavaju razne emocije, navela nas je i na provedbu istraživačko-spoznajnih aktivnosti na temu sreće. Izjave djece nakon istraživačko-spoznajne aktivnosti 'Kad sam sretan...':

'Kad sam sretan, raširim ruke i skačem.' Hrvoje (3,5 god.)

'Kad sam sretan, smijem se i vrtim na vrtuljku.' Vilim (3,4 god.)

'Kad sam sretan, jedem tortu.' David (3,7 god.)

'Kad sam sretna, smijem se s mamom.' Lara (3,5 god.)

U radu na izražavanju emocija, a osobito kod razvoja empatije, koristile smo velike mogućnosti koje nam pruža scenska lutka. Često smo je koristile u rješavanju problemskih situacija: 'Što se dogodilo?', 'Kako pomoći bolesnom prijatelju?' Kao poticaj za provedbu ovih aktivnosti koristile smo slikovnice 'Zečić na snijegu', 'Nečko', 'Lana i Pavo', 'Kad sam ljut', 'Kad sam sretan'.

U razdoblju pripreme za Martinov dolazak uočile smo i potrebu donošenja osnovnih pravila ponašanja u skupini, kao i poticanje suradnje i zajedništva kao načina poželjnog ponašanja. Formiranje novog centra za igru pijeskom i vodom bila je idealna situacija za usvajanje pravila ponašanja. Novi centar aktivnosti bio je privlačan i nastala je velika gužva koju su djeca pokušavala riješiti stalnim

pritužbama odgajateljicama. Nakon nekog vremena odlučile smo se umiješati i ponuditi mogućnost rješavanja problema razgovorom. Iskustveni doživljaj bio je na djelu i rezultirao pravilima ponašanja koje su djeca donijela i vrlo ih brzo usvojila u svakodnevnim situacijama.

Martin upoznaje prijatelje

Dileme i strahove o vlastitim mogućnostima raspršio je Martin svojim prvim dolaskom u skupinu. Ušao je u sobu bez ikakvog opiranja i nepovjerenja. Svojim osmijehom je uspio osvojiti sve oko sebe. U prisutnosti majke Martin je postupno upoznao djecu, odrasle i prostor. Martin je drag i simpatičan dječak. Znatiželjan i veseo. Na prvi pogled ni po čemu se ne razlikuje od svojih vršnjaka; čak ni njegova kolica nisu tipična invalidska. Martin nosi naočale koje, kao i mnoga druga djeca, često skida. Govori ponekad jasno, ponekad nerazumljivo, ali uvijek tiho. Često komunicira gestama i izrazom lica. U početku smo svi zajedno 'pogađali' što nam želi reći. S vremenom smo se priviknuli na Martinov rječnik. Često ponavljamo izgovorenu riječ kako bismo mu pokazali da smo ga razumjeli. Istovremeno nastojimo biti model koji će sljedeći put oponašati. U početku svog boravka u skupini, Martin je uglavnom promatrao djecu u aktivnostima i nije se previše verbalno izražavao. S vremenom je sve više slušao što govorimo i ponavljao. Postajao je sve aktivniji i tražio da se uključi u određenu aktivnost. Martin ima motorička ograničenja i to je činjenica pred kojom ne zatvaramo oči. On ne može hodati, trčati, ne može samostalno sjediti van kolica. Ne može se sam obući, niti sam otići na toalet. U tome se očituje Martinova posebnost. Svojim ponašanjem prema Martinu i rječnikom koji koristimo, nastojimo biti model koji će djeca naučiti kao poželjan i usvojiti ga pri susretima s drugim osobama s motoričkim ili nekim drugim poteškoćama.

Martin puno toga može. Igra se u sobnom pješčaniku. Uz našu pomoć hoda, pleše i pjeva. oponaša drugu djecu.

Na vodoravno postavljenoj radnoj površini u sklopu kolica, Martin mijesi tijesto, plastelin, crta i slika. U prostoru centra za istraživanje prirode hrani ribice i kornjače... Sve aktivnosti, kao i svako drugo dijete, radi na svoj način. U svakodnevnoj interakciji sa svojim vršnjacima, Martin stječe nova životna iskustva, jača pozitivnu sliku o sebi i razvija vlastito samopouzdanje. Cilj nam je otkriti njegove mogućnosti i poticati sposobnosti i vještine koje je moguće dodatno razviti.

Znamo da je svako dijete posebno i neponovljivo. Svako od nas ima svoje individualne razlike i potrebe. Neke su vidljive, neke manje vidljive. Ovdje se očituje neumitna važnost uloge odgajatelja koji treba naučiti prepoznati potrebe djeteta a potom omogućiti uvjete za njihovo zadovoljavanje. Martinovim dolaskom u našu skupinu upalila se jedna žaruljica. Ona je olakšala stvaranje sustava vrijednosti u kojem djeca i odrasli pokazuju razumijevanje i empatiju jedni za druge. Djeca u ovoj skupini odgajaju se u duhu tolerancije, međusobnog uvažavanja, poštivanja različitosti i različitih mogućnosti svakog od nas. U svom radu s djecom i roditeljima nastojimo razvijati pozitivne stavove u odnosu prema osobama s posebnim potrebama, ali i prema svemu što je različito i drukčije.

Literatura:

- B. Starc, M. Čudina Obradović, A. Pleša, B. Profaca, M. Letica: *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*, Golden marketing, Zagreb, 2005.
- D. Maleš, M. Milanović, I. Stričević: *Živjeti i učiti prava – odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja*, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo, 2003.
- M. Kog, J. Moons, L. Depondt: *Kutija puna osjećaja*, Golden marketing, Zagreb, 2006.
- M. Markočić: *Igrom do škole*, Udruženje 'Djeca prva', Zagreb, 2003.

U početku je Martin uglavnom promatrao djecu u aktivnostima, no s vremenom je postajao sve aktivniji i tražio da se uključi u igru

